

БЄЛЯКОВ М.С.

аспірант юридичного факультету,

(Вищий навчальний заклад

«Національна академія управління»)

УДК 349.6

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.5.68>**ПРАВОВА ПРИРОДА ЕКОЛОГІЧНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ**

Стаття присвячена дослідженню проблеми поняття екологічної стандартизації та її правової природи.

Обумовлено, що поняття екологічної стандартизації є видовим поняттям стандартизації. Досліджено підходи до розуміння поняття стандартизації та екологічної стандартизації у науці та законодавстві. Зроблено висновок, що розуміння стандартизації як діяльності є найбільш прийнятним для її вивчення у юридичному значенні.

Досліджено мету, функції та об'єкти екологічної стандартизації. Кінцевою метою екологічної стандартизації визначено охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Спеціальними функціями цієї стандартизації є природоохоронна, антропозахисна, функція відновлення (реконструкції) знищених чи пошкоджених об'єктів природи, керованого розвитку природи. Об'єкти екологічної стандартизації розглянуто широко та включено до них природні ресурси, природні і природно-антропогенні комплекси, ландшафти, сукупність умов, безпечних для життя і здоров'я людей, навколишнє природне середовище, екосистеми та життя і здоров'я громадян тощо.

З огляду на нормативне розуміння екологічної стандартизації як діяльності запропоновано екологічну стандартизацію розглядати як різновид юридичного процесу. Зроблено висновок, що екологічна стандартизація є сукупністю еколого-правових правовідносин, які послідовно виникають та регулюються процесуальними нормами, які містяться в екологічному матеріальному праві.

За наслідками дослідження сформовано визначення поняття екологічної стандартизації. Екологічною стандартизацією у правовому її значенні є сукупність еколого-правових правовідносин, які регулюються нормами екологічного процесуального права, послідовно виникають між визначеними законодавством суб'єктами (центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації та реалізує її, національним органом стандартизації, технічними комітетами стандартизації, підприємствами, установами та організаціями) у зв'язку з їх діяльністю щодо установавання нормативних положень і спрямовані на досягнення оптимального ступеня впорядкованості об'єктів екологічного права.

Ключові слова: стандартизація, екологічна стандартизація, екологічний стандарт, юридичний процес, мета екологічної стандартизації, функції екологічної стандартизації, об'єкти екологічної стандартизації, охорона навколишнього природного середовища, екологічна безпека.

Bieliakov M. S. Legal nature of environmental standardization in Ukraine

The article is devoted to the study of the problem of the concept of environmental standardization and its legal nature.

The author proves that the concept of environmental standardization is a specific concept of standardization. Approaches to understanding the concept

of standardization and environmental standardization in science and legislation are studied. It is concluded that the understanding of standardization as an activity is the most appropriate for its study in the legal sense.

The purpose, functions and objects of environmental standardization are investigated. The ultimate goal of environmental standardization is defined as environmental protection, rational use of natural resources and ensuring environmental safety. The special functions of this standardization are environmental protection, anthropological protection, restoration (reconstruction) of destroyed or damaged natural objects, and controlled development of nature. The objects of environmental standardization are considered broadly and include natural resources, natural and natural-anthropogenic complexes, landscapes, a set of conditions safe for human life and health, the environment, ecosystems, and the life and health of citizens, etc.

Given the normative understanding of environmental standardization as an activity, the author proposes to consider environmental standardization as a type of legal process. The author concludes that environmental standardization is a set of environmental legal relations which consistently arise and are regulated by the procedural rules contained in environmental substantive law.

Based on the results of the study, the author formulates a definition of the concept of environmental standardization. In its legal sense, environmental standardization is a set of environmental legal relations regulated by the rules of environmental procedural law that consistently arise between the entities defined by law (the central executive body that ensures the formation of state policy in the field of standardization and implements it, the national standardization body, technical standardization committees, enterprises, institutions and organizations) in connection with their activities on establishing regulatory provisions and aimed at achieving an optimal degree of orderliness of environmental law objects.

Key words: *standardization, environmental standardization, environmental standard, legal process, purpose of environmental standardization, functions of environmental standardization, objects of environmental standardization, environmental protection, environmental safety.*

Вступ та постановка завдання. Екологічна стандартизація є видовим поняттям стандартизації загалом, а тому відображає усі загальні ознаки зазначеного поняття. Крім того, поняття цієї стандартизації містить й екологічну складову, яка уточнює зазначене загальне поняття. Таким чином, задля з'ясування сутності екологічної стандартизації доцільним є дослідження обох цих понять. При цьому, правовий режим екологічної стандартизації визначається загальними нормами Закону України «Про стандартизацію». Поняття стандартизації міститься в ст. 1 вказаного Закону, де вона визначається як діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері. Не дивлячись начебто на універсальність зазначеного визначення, воно не виглядає повним та комплексним, яке б враховувало усі ознаки стандартизації, зокрема, й екологічної стандартизації. Відтак, виникає питання щодо правової природи екологічної стандартизації та його поняття.

Мета дослідження, таким чином, полягає у визначенні правової природи екологічної стандартизації та формулюванні відповідного її наукового поняття.

Стан опрацювання проблематики. Окремі питання екологічної стандартизації, її поняття та ознак досліджували такі науковці як В.І.Андрейцев, С.Р.Артем'єв, Н.В.Барбашова, Л.О.Бондар, П.О.Гвоздик, А.А.Герц, А.П.Гетьман, Р.Ю.Ільєнко, Н.В.Ільків, М.І.Єрофєєв, Б.В.Коваленко, В.М.Ладиженський, Н.Р.Малишева, В.Л.Мунтян, І.В.Олещенко, В.С.Сивецький, Ю.С.Шемшученко. Однак, комплексно правова природа екологічної стандартизації досліджена не була.

Результати дослідження. Поняття стандартизації у різних її значеннях надає наука.

Так, зокрема, у науці стандартизацію розглядають у чотирьох аспектах: як практичну діяльність, систему управління, науку та функцію управління.

Стандартизація як практична діяльність означає діяльність компетентних державних та інших органів і організацій, пов'язану з розробленням, схваленням, прийняттям, впровадженням, переглядом, зміною та припиненням дії стандартів [1, с. 616]. Як вбачається з даного визначення, у ньому акцентовано увагу на стандартизації як діяльності з відповідними стадіями. Зазначене, на наш погляд, дозволяє ширше розкрити саме правову, а не технічну природу даного явища. Не дивлячись на те, що зазначене поняття також не є комплексним та завершеним, оскільки містить відсилочне поняття до поняття стандартів, однак поряд з законодавчим визначенням воно надає нам необхідне уявлення про стандартизацію як діяльність, пов'язану зі стандартами, що буде використано нами при формулюванні поняття екологічної стандартизації.

Щодо стандартизації як частини системи управління, то у науці зазначається, що вона здійснюється на основі державної системи стандартизації, яка спирається на комплекс основних стандартів в галузі технічної політики і управління якістю продукції [2, с. 87]. Стандартизація як наука виявляє, узагальнює й аналізує закономірності в галузі стандартизації, у теорії систематизації, класифікації і кодуванні об'єктів, у розвитку наукових методів, у науковому обґрунтуванні норм і вимог до об'єктів стандартизації. Стандартизація як одна з функцій управління розглядається як діяльність уповноважених державних органів виконавчої влади, спрямовану на забезпечення єдиних вимог, правил, нормативів [3, с. 64], тобто фактично у цьому значенні поняття стандартизації мало чим відрізняється від того значення, яке надане у першому з наведених підходів.

На наш погляд, в аспекті нашого дослідження та його основи найбільш прийнятним та близьким є розуміння стандартизації як діяльності відповідних суб'єктів, пов'язаної з розробленням та втіленням в життя відповідних стандартів, з відповідною його специфікою. Таке визначення надасть нам можливість дослідити питання екологічної стандартизації саме в юридичному аспекті як юридичної діяльності усіх суб'єктів по встановленню стандартів, особливості такої діяльності та особливості екологічних стандартів як результатів цієї діяльності.

Щодо екологічної стандартизації, то визначення вже безпосередньо цього поняття законодавство не надає. Натомість у науці, як і щодо поняття стандартизації загалом, його формулюють багато науковців.

Так, наприклад, існує думка, що екологічна стандартизація – це комплекс юридичних, економічних, технічних заходів, спрямованих на дотримання певних стандартів якості довкілля (чистоти вод, атмосферного повітря, ґрунтів тощо) [4, с. 118-119]. Однак, таке визначення, на наш погляд, видається досить дискусійним. Екологічна стандартизація розглядається цими науковцями як комплекс заходів, спрямованих на дотримання певних стандартів, а не на їх створення, через це у такому значенні стандартизація фактично ототожнюється з терміном «екологічний контроль», що не є для стандартизації визначальним.

Більш юридично правильним, вважаємо, є розуміння екологічної стандартизації як врегульованої в законодавчому порядку діяльності уповноважених на те органів по встановленню розрахованих на багаторазове використання правил і вимог у сфері охорони навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки і раціонального використання природних ресурсів [5, с. 228]. Як бачимо, в даному визначенні екологічна стандартизація розглядається безпосередньо як діяльність по встановленню правил і вимог, тобто екологічних стандартів. Однак, знову ж таки, зазначене визначення не виглядає комплексним хоча б через не окреслення у повному обсязі кола тих суб'єктів, що беруть участь у створенні стандартів.

Стандартизація (англ. standard - норма, зразок, критерій) – це насамперед, діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування

у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприянню науково-технічному співробітництву. Саме таке поняття стандартизації вбачається з Закону «Про стандартизацію». Іншими словами, як зазначають Н.Г.Салухіна та О.М.Язвінська, стандартизація – це в першу чергу галузь сумісної діяльності вчених, інженерів, економістів, яка полягає, зокрема, у відборі із численних видів продукції, процесів, робіт, послуг найвдаліші зразки з найкращими якісними показниками і властивостями. Стандартизація встановлює єдині, найбільш раціональні для народного господарства норми, параметри, розміри продукції (процесів, робіт, послуг), вимоги до якості та технології виготовлення, методи контролю та випробувань, правила пакування, маркування, транспортування, зберігання тощо [6].

Вважаємо, що для правильного розуміння правової природи екологічної стандартизації, надання визначення поняття екологічної стандартизації у правовому його вимірі слід розуміти й функціональну складову екологічної стандартизації, тобто мету її проведення та функції, суб'єктів, можливо навіть принципи здійснення, розуміння стандартів як результатів стандартизації тощо. Через це вважаємо, насамперед, доцільним є окреслити ці поняття у межах нашої роботи.

Мета екологічної стандартизації визначається виходячи з її специфіки з урахуванням мети стандартизації загалом, визначеної ст.4 Закону «Про стандартизацію». Відтак, мету екологічної стандартизації можна визначити як збереження навколишнього природного середовища і економія всіх видів ресурсів, забезпечення охорони життя та здоров'я, прав та інтересів споживачів. Зазначену мету обумовлює й ст. 31 Закону «Про охорону навколишнього природного середовища», згідно з якою екологічне нормування проводиться з метою встановлення комплексу обов'язкових норм, правил, вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Як зазначають Н.Р.Малишева та М.І.Єрофєєв, дана стаття по суті має інформативний характер, констатує здійснення в Україні екологічної стандартизації і нормування, метою яких є встановлення комплексу норм, правил, вимог щодо охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки. Останні передбачаються безпосередньо в екологічних стандартах та нормативах, яким присвячені відповідні статті цього Закону [7, с. 175-176].

На думку А.П.Гетьмана в Україні екологічна стандартизація і нормування проводяться з метою встановлення комплексу обов'язкових норм, правил, вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки й приведення їх до відповідності європейським стандартам [8, с. 83-84]. Однак, напевно чи варто розглядати мету екологічної стандартизації як приведення тих чи інших норм, правил, вимог у відповідність до європейських стандартів. Така мета фактично дублює загальну мету визначену як встановлення комплексу обов'язкових норм, правил, вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Європейські стандарти фактично й є визнані Україною як такі, які забезпечують цю загальну мету.

Таким чином, проаналізувавши наведене вважаємо, саме охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки слід розглядати як кінцеву мету екологічної стандартизації.

Функції стандартизації. Досить часто власне саме стандартизація розглядається у науці як одна із функцій – а саме функцій управління у сфері природокористування та охорони довкілля. Так, наприклад, А.П.Гетьман вважає, що функція стандартизації і нормування у сфері охорони довкілля являє собою діяльність уповноважених державних органів виконавчої влади, спрямовану на забезпечення єдиних вимог, правил, нормативів, щодо використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки [3, с. 64]. Таким чином, бачимо, що у зазначених випадках мова йде про різні поняття та про самостійні рівні виокремлення ознак правових понять. Нас же більше цікавлять функції екологічної стандартизації, які загалом обумовлюються функціями

стандартизації. При цьому, під функціями екологічної стандартизації слід розуміти її соціальне призначення, напрями її правового впливу на суспільні відносини.

У науці М.О. Клименко та П.М.Скрипчук виділяють такі функції стандартизації: упорядковуюча, охоронна, комунікативна, ресурсозберігаюча, інформаційна, нормативна, гармонізаційна [9, с. 188]. На думку І.В.Олещенка, даний перелік слід доповнити такими функціями, як регулятивна, попереджувальна, контрольна та функція документування [10, с. 313].

При визначенні функцій екологічної стандартизації, на наш погляд, по-перше, слід виходити з того, що аналіз наведених функцій стандартизації свідчить про те, що вони є ототожненням та більш вузьким проявом функцій чи підфункцій права як напрямків його впливу на суспільні відносини. Екологічна стандартизація як правове явище також впливає на систему відповідних правових відносини та у ній знаходять свій прояв функції права. Так, наприклад, у теорії права виокремлюють такі функції права як регулятивна та охоронна, інформаційна, превентивна (попереджувальна) чи комунікативна тощо. Однак, бачимо, що такі самі функції виокремлюються і в межах функцій стандартизації. Зазначене має важливе значення для правильного окреслення функцій екологічної стандартизації.

По-друге, слід також звернути увагу, що функції екологічної стандартизації хоча й є більш вузьким поняттям в межах функцій стандартизації загалом, однак, повністю вони не ототожнюються.

Таким чином, виходячи з сутності поняття «функція», особливостей екологічної стандартизації як видового поняття у межах більш загального поняття «стандартизація», екологічної стандартизації як прояву екологічного права, функції екологічної стандартизації повинні відображати або ж особливості функцій екологічного права як системи відповідних правових норм або ж особливості екологічної функції права. Причому не тих функцій, що обумовлюються функціями права загалом, а саме тими функціями, що визначають специфіку екологічного права та його відмінності від інших галузей права. Такими спеціальними правовими функціями екологічного права у науці, зокрема, називають екологічну, природоохоронну та антропозахисну функції [11, с. 26], або ж у структурі екологічної функції права виокремлюють природокористувальну, природоохоронну, функцію відновлення (реконструкції) знищених чи пошкоджених об'єктів природи, керованого розвитку природи, її цілеспрямовану зміну [12, с. 35] тощо. Саме таку спрямованість мають й функції екологічної стандартизації.

Узагальнивши наведене, таким чином, спеціальними функціями екологічної стандартизації слід вважати природоохоронну, антропозахисну, функцію відновлення (реконструкції) знищених чи пошкоджених об'єктів природи, керованого розвитку природи.

Відповідно до особливостей мети та функцій екологічної стандартизації виділяються і специфічні *об'єкти екологічної стандартизації*. Такими у В.І.Андрейцева, наприклад, є природні ресурси, природні і природно-антропогенні комплекси та сукупність умов, безпечних для життя і здоров'я людей [11, с. 145]. М.В.Краснова та Ю.А.Краснова ж вважають об'єктами екологічної стандартизації природні ресурси, природні комплекси і ландшафти, навколишнє природне середовище як умова безпечного існування всього живого [13, с. 127]. Фактично вбачається, що об'єкти екологічної стандартизації досить близькі за своїм змістом до об'єктів екологічного права, щодо яких можуть виникати певні права та обов'язки у відповідних суб'єктів. Вважаємо, що об'єкти екологічної стандартизації слід розглядати широко та включати до них усі ті об'єкти, щодо яких може здійснюватися діяльність з метою досягнення оптимального ступеня їх впорядкованості. Такими об'єктами можуть бути природні ресурси, природні і природно-антропогенні комплекси, ландшафти, сукупність умов, безпечних для життя і здоров'я людей, навколишнє природне середовище, екосистеми та життя і здоров'я громадян тощо.

Також слід зауважити, що екологічна стандартизація є не лише правовим поняттям, насамперед, поняттям екологічного права як галузі права, а є притаманною і іншим галузям науки як різновидом стандартизації загалом. Так, наприклад, якщо проаналізувати наукові джерела щодо стандартизації, то їх авторами переважно є не науковці-правники, а науковці,

наприклад, у сфері управління, географії, техніки тощо. Відтак, важливим є надати визначення екологічної стандартизації саме у правовому її значенні.

На наш погляд, визначення поняття екологічної стандартизації через нормативне розуміння загалом стандартизації як діяльності настановляє на необхідність розгляду екологічної стандартизації як одного з різновидів юридичного процесу, а саме екологічного процесу. Слід зауважити, що впродовж останніх десятиліть тематика дослідження юридичного процесу є досить поширеною.

Так, імпульсу у розвитку теорії юридичного процесу надав вихід у світ монографії «Юридична процесуальна форма. Теорія і практика» за редакцією проф. П.О. Недбайла та В.М. Горшенєва [14]. На думку її авторів, юридичний процес є комплексною системою правових органів (форм) діяльності уповноважених органів держави, посадових осіб, а також зацікавлених у вирішенні різноманітних юридичних справ інших суб'єктів права. Цей процес регулюється правовими (процедурними та процесуальними) нормами, а його результати закріплюються у відповідних правових актах – організаційних документах. Як наслідок, науковці зробили висновок, що процесуальна форма притаманна не тільки юрисдикційній (правоохоронній) сфері застосування норм права, а й іншим сферам. Будь-яка галузь матеріального права обумовлює появу відповідних процесуальних норм. Специфічні процесуальні норми потрібні, наприклад, у фінансовій, трудовій, земельній, колгоспній та інших галузях права [14, с. 8-12].

Надалі дискусія про юридичний процес набула свого поширення у дослідженнях інших науковців.

Так, наприклад, В.М.Бевзенко розглядає процес як діяльність компетентних органів із вирішення спорів і притягнення винних до відповідальності, тобто під юридичним процесом розуміється конкретна процесуальна процедура, суть якої полягає в охороні правовідносин [15, с. 67]. Так, очевидно, що В.М.Бевзенко розглядає юридичний процес досить вузько, оскільки фактично юридичний процес на його є лише там, де є діяльність з вирішення спорів і притягнення винних до відповідальності.

Натомість, наприклад, О.М.Бандурка і М.М.Тищенко зазначають, що юридичний процес наділений основними і додатковими ознаками. До них вони відносять: 1) організаційну форму діяльності, яка завжди пов'язана з розглядом таких обставин і фактів, які базуються на праві (законі) і тягнуть певні юридичні наслідки; 2) сукупність правових форм діяльності виключно вповноважених на те суб'єктів; 3) галузь людської практики, яка являє собою органічну взаємозв'язану систему дій щодо вчинення операцій з нормами права; 4) діяльність, результат якої закріплюється прийняттям відповідних правових (таких, що мають офіційний характер і встановлену законом форму) актів; 5) діяльність, яка об'єктивно потребує процесуальної регламентації; 6) обов'язкове використання різних методів і засобів юридичної техніки, досягнень науково-технічного процесу [16, с. 9-10]. Таким чином, за таких ознак юридичного процесу бачимо широкий підхід до його розуміння.

Поряд з цим, у правовій науці дискутується й питання про сутність досить близького за змістом до поняття юридичного процесу й поняття юридичної процедури.

Так, наприклад, на думку С.Д.Гусарєва та О.Д.Тихомирова юридична процедура як поняття визначає зміст юридичної діяльності, здійснюється юристами з метою отримання правового результату у задоволенні законних потреб та інтересів соціальних суб'єктів відповідно до вимог права [17, с. 48-49]. Висловлюються думки, що процедуру слід розглядати крізь призму суспільних відносин; тобто послідовні дії, які складають процедуру, повинні врегульовуватися визначеними нормами права та спрямовуватися на досягнення правового результату, який відображається у певних правових наслідках [18, с. 100], що вона є порядком, наступністю, послідовністю у вчиненні відповідних дій для досягнення певного результату [19, с. 185].

Думки про самостійне існування юридичного процесу та юридичної процедури породили ще з радянських часів і дискусію про їх співвідношення. Не звертаючи уваги загалом на цю дискусію зауважимо, що для нас вона є більше штучною та такою, яка в аспекті

екологічного процесу (процедури) немає великого значення. Вважаємо за необхідне погодитися з думкою А.П.Гетьмана, що «процес» і «процедура» є рівнозначними поняттями не тільки тому, що в етимологічному аспекті категорії «процес» і «процедура» тотожні, а й тому, що змістом цих юридичних понять є врегульована процесуальними (а не процедурними або процедурно-процесуальними) нормами діяльність, яка має свою послідовність і спрямована на здійснення якого-небудь результату. Введення в юридичну термінологію відповідного категоріального апарата – «процесуальна процедура», «матеріальна процедура», «правотворча процедура», «юридична процедура» не відповідає потребам юридичної науки й практики на сучасному етапі [20, с. 125-126].

Для розуміння сутності екологічної стандартизації досить важливим виглядає висновок А.П.Гетьмана, що специфікою еколого-процесуальних правовідносин є те, що вони регулюються процесуальними нормами, які містяться в екологічному матеріальному праві та складають його процесуальну підгалузь [20, с. 76]. Поділ екологічних правових відносин на матеріальні й процесуальні має такий важливий аспект, як ієрархічність названих видів правовідносин; для еколого-процесуальних правовідносин характерним є те, що вони являють собою «динамічні» відносини [20, с. 79]. Такі висновки науковця у поєднанні з науковими положеннями про юридичний процес дають нам можливість розглянути екологічну стандартизацію саме як різновид екологічного процесу, сукупність певних «динамічних» екологічних правовідносин, які врегульовуються екологічними процесуальними нормами. За такого підходу екологічна стандартизація є сукупністю еколого-правових правовідносин, які послідовно виникають та регулюються процесуальними нормами, які містяться в екологічному матеріальному праві.

З урахуванням наведеного, вважаємо що *екологічною стандартизацією у правовому її значенні є сукупність еколого-правових правовідносин, які регулюються нормами екологічного процесуального права, послідовно виникають між визначеними законодавством суб'єктами (центральною органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації та реалізує її, національним органом стандартизації, технічними комітетами стандартизації, підприємствами, установами та організаціями) у зв'язку з їх діяльністю щодо установалення нормативних положень і спрямовані на досягнення оптимального ступеня впорядкованості об'єктів екологічного права. Таке визначення, на наш погляд, найбільш повно відображає поняття екологічної стандартизації як категорії екологічного права.*

Сутність та специфіка екологічної стандартизації як юридичного процесу відображається і у її видовій характеристиці, яка обумовлюється видами юридичного процесу, що визначаються у науці.

Слід зауважити, що у правовій науці розроблено низку класифікацій юридичного процесу. Зокрема, наприклад, О.Ф.Скакун поділяє юридичний процес за такими критеріями: 1) залежно від галузі матеріального права – на конституційний, кримінальний, цивільний, господарський, адміністративний); 2) залежно від правової форми здійснення функцій держави – на правотворчий, правозастосовний, судовий, контрольно-наглядовий, установчий); 3) залежно від судочинства – на конституційний, кримінальний, цивільний, господарський, адміністративний [21, с. 132-134]. На думку О.В.Фатхутдінової, слід виокремлювати лише два різновиди юридичного процесу: правотворчий та правозастосовний. У свою чергу, залежно від актів, що приймають, правотворчий процес поділяється на законотворчий та нормотворчий. Правозастосовний вчена поділяє на юрисдикційний та неюрисдикційний процеси. Відповідно, до юрисдикційного вона відносить кримінальний, цивільний, господарський, конституційний, адміністративний, а до неюрисдикційного – реєстраційний, ліцензійний, нотаріальний, контрольний [22, с. 7].

Виходячи з цих класифікацій, можемо безспірно стверджувати, що екологічна стандартизація є різновидом галузевого екологічного процесу, який, як вбачається, на жаль не всіма науковцями виокремлюється. Очевидно, також, що екологічна стандартизація є різновидом неюрисдикційного юридичного процесу, який також варто було б виокремити поряд

з реєстраційним, ліцензійним, нотаріальним та контрольним процесами.

Більш складною у своїй кваліфікації є визначення специфіки екологічної стандартизації залежно від правової форми здійснення функцій держави (за функціональною ознакою). Очевидно, що екологічна стандартизація не є ані правотворчим, ані правозастосовним процесом. Правотворчим процесом вона не є лише через те, що її наслідком не є створення обов'язкової норми права. Це пояснюється тим, що в силу ч.1 ст.23 Закону «Про стандартизацію» національні стандарти застосовуються безпосередньо чи шляхом посилання на них в інших документах. Національні стандарти застосовуються на добровільній основі, крім випадків, якщо обов'язковість їх застосування встановлена нормативно-правовими актами. Таким чином, екологічна стандартизація за своєю функціональною ознакою є нормотворчим процесом, наслідком якого є створення норми як правила поведінки, яке за загальним правилом не є обов'язковим, а застосовуються на добровільній основі. Це правило стане обов'язковим, лише якщо така обов'язковість його застосування буде встановлена нормативно-правовими актами. У зв'язку з цим, екологічна стандартизація є також досить близькою до нормотворчого процесуального провадження, яке, наприклад, виділяє В.К.Колпаков поряд з установчими, правозастосовними та контрольними-наглядовими провадженнями [23, с. 278]. Якщо бути ще більш чіткішими, екологічна стандартизація є різновидом нормотворчого екологічного процесуального провадження.

Висновки. Екологічною стандартизацією у правовому її значенні є сукупність еколого-правових правовідносин, які регулюються нормами екологічного процесуального права, послідовно виникають між визначеними законодавством суб'єктами (центральною органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації та реалізує її, національним органом стандартизації, технічними комітетами стандартизації, підприємствами, установами та організаціями) у зв'язку з їх діяльністю щодо установавання нормативних положень і спрямовані на досягнення оптимального ступеня впорядкованості об'єктів екологічного права.

Список використаних джерел:

1. Нагребельний В.П., Наумов В.Л. Стандартизація // Юридична енциклопедія: в 6 т. / [редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова ред.), та ін.] К. : «Укр. Енцикл.», Т. 5 : П–С. 2003. С. 616.
2. Зільник Н. М. Стандартизація як ефективний правовий засіб забезпечення якості продукції, товарів, робіт та послуг. *Розвиток правової системи в умовах сьогодення*: міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 16–17 лютого 2013 р.). Донецьк: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2013. С. 87–88.
3. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / А. П. Гетьман, М. В. Шульга, В. К. Попов та ін.; За ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. Х.: Право, 2005. 384 с.
4. Мусієнко М.М., Серебряков В.В., Брайон О.В. Екологія. Тлумачний словник. К. Либідь, 2004. 376 с.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. 848 с.
6. Салухіна Н.Г., Язвінська О.М. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг. URL: http://pidruchniki.ws/12080623/tovarovnavstvo/osnovnaterminologiya_standartizatsiyi
7. Малишева Н.Р., Єрофєєв М.І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Харків : Право, 2017. 416 с.
8. Екологічне право : підручник / [А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, А. К. Соколова та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2021. 552 с.
9. Клименко М.О., Скрипчук П.М. Метрологія, стандартизація і сертифікація в екології : підручник: Видавничий центр «Академія», 2006. 368 с.
10. Олещенко І.В. Актуальні проблеми правового регулювання екологічної стандартизації та сертифікації в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 312–318.

11. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій в схемах: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. К.: Вентурі, 1996.
12. Коваленко А.А. Класифікація функцій права: історія питання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : серія: Право. 2019. Т. 1. Вип. 55. С. 32–35.
13. Краснова М. В., Краснова Ю.А. Екологічне право України. Загальна частина : підручник. К.: ВПЦ "Київський університет", 2021. 190 с.
14. Теория юридического процесса / Под общ. ред. В. М. Горшенева. Харьков: Вища школа, Изд-во при Харьк. ун-те, 1985. 192 с.
15. Бевзенко В. М. Адміністративні суди України: навч. посіб. Київ: Алерта; КНТ, 2006. 271 с.
16. Бандурка О. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес: підручник. Київ: Літера ЛТД, 2002. 286 с.
17. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності). К.: Знання, 2006. 487 с.
18. Братель С. Г. Природа та особливості адміністративних процедур. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2014. №2. С. 99-103.
19. Юридична енциклопедія / ред. Ю. С. Шемшученко [та ін.] ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.
20. Гетьман А.П. Процессуальные нормы и отношения в экологическом праве. Харьков, 1994. 134 с.
21. Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: підручник / пер. з рос. Харків: Еспада, 2008. 400 с.
22. Фатхутдінова О. В. Теоретико-правові проблеми юридичного процесу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2000. 16 с.
23. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.

